

INNLEGG

HELSE- OG VELFERDSENTRALEN, Skien,

11. mars 1981

Vi nærmer oss raskt et Stortingsvalg. Det pleier å sette sitt preg på den politiske debatt. Våre eldre skal snart få merke at deres ønsker og interesser blir viet særlig stor oppmerksomhet. Det er ikke noe galt i det. Så lenge løftene og løsningene holder seg innenfor det muligens grenser, og så lenge politikerne også er villige til å foreta de nødvendige valg mellom det vi

2

økonomisk og praktisk kan gjennomføre, og det som vi må utsette i påvente av andre store og viktige oppgaver som må løses.

Som regjeringsparti har Arbeiderpartiet ansvaret for den nødvendige prioritering av våre ressurser. Regjeringen kan ikke konkurrere med opposisjonspartiene når det gjelder å pålegge Staten og det offentlige nye og store oppgaver, og legge nye tunge økonomiske byrder på de offentlige budsjetter. Regjeringen må hele tiden ha for øye helheten i vår økonomi, og ta hensyn til de reelle muligheter som eksisterer.

Det eksisterer klare rammebetingelser for myndighetenes handlefrihet. Det er enhver regjerings plikt og ansvar å handle utifra disse hensyn. Vi kan ikke ta på oss noen større bør å bære enn det vi har økonomiske krefter for å klare. Hvis ikke Regjeringen legger vekt på og greier denne balansegang, så vil det få negative konsekvenser for de fleste av de oppgaver vi gjerne vil og skal løse i samfunnet. En løftepolitikk vil kunne føre til at vårt forholdsvis gode grunnlag for å sikre en trygg utvikling i samfunnet vårt snart ville bli undergravet og forskuslet.

Vi har de siste fire, fem år opplevd økende økonomiske vanskeligheter. Det er i stor grad en utvikling som er blitt bestemt av forhold utenfor våre ^{øvre} grenser. Vi har greid å

komme oss gjennom disse vanskeligheter bedre enn mange av de land som ligger oss nære i utvikling og industrialisering.

I praktisk politikk har det betydd at vi langt på veg har kunnet fortsette oppbyggingen av våre tjenester innenfor den offentlige sektor, bygge videre ut de sosiale hjelpe- og støtteordninger, fortsette utviklingen av vårt sykehus- og legetilbud og øke de økonomiske overføringer til eldre og andre grupper, som fortjener slik støtte. Det har ikke kunnet skje i det samme tempo og omfang som i de tidlige 70-årene, men likevel har det vært en ganske markert vekst.

I en vanskelig tid med iøyenfallende og presserende oppgaver, har denne fortsatte vekst innenfor helse- og sosialstellet krevd en stadig klarere prioritering. Midlene er til dels tatt fra andre sektorer som også har stått langt framme med sine krav. Jeg skal ikke gå nærmere inn på hvilke andre oppgaver som melder seg i slike budsjettvalg, men bare kort nevne de stadige behov for bevilgninger for å sikre sysselsetting og arbeidstilbud i våre utsatte distrikter, oppgavene innenfor kultursektoren, samferdselsoppgavene, investeringsbehov innenfor industrien og i oljevirksheten, våre boligpolitiske oppgaver m.v. Arbeiderpartiets regjeringer har imidlertid alltid satt de sosialpolitiske oppgaver i fremste rekke når våre felles ressurser skulle fordeles. Det er i pakt med Arbeiderbevegelsens ideologiske grunnsyn om solidaritet

og rettferdighet.

Når de økonomiske ressurser begynner å bli knappe må vi med større årvåkenhet vurdere hvordan midlene brukes. Den effekt som vi i rike vekstperioder kunne oppnå ved betydelige påplussinger i bevilgninger, må vi nå forsøke å nå gjennom en bedre utnyttning av de eksisterende bevilgninger, eller gjennom nye og mer målrettede metoder og opplegg.

Vi kan finne eksempler på at våre økonomiske ressurser blir utnyttet på en lite tilfredsstillende måte og til løsninger som de mennesker det berører også er misfornøyde med. Det er ikke noe spesielt for eldreomsorgen, men forhold som en finner igjen innen-

for flere av våre viktige samfunnsfelt.

Vi kan f-eks- se at kostbare sykehussenger blir belagt med eldre mennesker, som både selv gjerne ville og fysisk og helsemessig godt var istand til å være hjemme. Forutsetningen måtte da være at det var til stede et tilfredsstillende tilbud om hjelp og støtte i den daglige tilværelsen.

Og her vil jeg gå over til det rent aktuelle. Helse- og velferds-sentrene er et slikt tilbud som kan gi en verdifull og nødvendig hjelpeordning for eldre som vil bo hjemme. De vil

dessuten ha en sosial funksjon for de mennesker som blir engasjert og benytter seg av slike sentra, som er av meget stor be-

tydning. Den aktivitets- og kontaktmulighet som en slik virksomhet representerer vil dessuten kunne ha en helsemessig effekt for eldre mennesker som vanskelig kan måles i penger.

Det er nå over 130 servicesentre for eldre her i landet. Mesteparten av disse ligger rimelig nok i byer og tettsteder. Vi vet av erfaring at slike servicesentre kan, når de er skikkelig utbygd, være et av de viktigste tjenestetilbud for hjemmeboende eldre. I de best utbygde og velorganiserte sentre har en kunnet konstatere at helt opp til 50 prosent av de eldre i området bruker tilbudene og besøker sentrene.

De som bruker tjenestene i sentrene er både friske og aktive eldre, men også hjemmebundne eldre. Det viser seg også at det særlig er de eldste som drar nytte av dette tilbudet.

Undersøkelser kan fortelle oss at eldre i byer og tettsteder utgjør vel 60 prosent av alle eldre, og mellom 80 og 90 prosent bor hjemme. Det er et faktum at flertallet av de eldre egentlig ønsker å bli boende hjemme.

Så langt vi greier å bygge ut tilbud som gjør dette mulig, er dette derfor ikke bare ønskelig ut fra de eldres egen vurdering og følelser, det er utvilsomt også det beste samfunnsmessig og økonomisk sett.

Vi som lever i Norge i dag er på mange måter privilegerte. Vi behøver ikke å gå langt utenfor våre grenser før vi merker at det er nok av mennesker som er overbevist om det. Norge er siden århundreskiftet utviklet fra et samfunn preget av fattigdom, der store deler av befolkningen møtte fremtiden med håpløshet, til et velferdssamfunn. Som folk lever vi i overflod. Vi har noe som mange steder vil bli oppfattet som uoppnåelig. Vi har trygghet.

Trygghet for våre nære krav i livet og sikkerhet for fremtiden. Likevel møter vi problemer. Midt i alt fremskrittet finnes det mennesker som er ensomme. Evnen til mellommenneskelig kontakt er blitt etterlyst. Dette til tross for at den raske utviklingen av

bysamfunnene gjør at vi lever tettere innpå hverandre enn noen gang tidligere. Det er blant annet noe av dette vi kan avlese på våre økende sosialbudsjetter.

Til tross for at de materielle og økonomiske levekår stadig blir bedre, og nærmest uavhengig av at standarden på våre livsbetingelser er blitt sterkt forbedret, må vi registrere at behovet for sosial omsorg og hjelpetiltak stadig øker.

Hva er årsaken?

Vi skal ikke skjønne fortiden. Den hadde sannelig også nok av mørke sider og urettferdige forhold. Men noe i de gamle dagers

livsstil var positivt.

På grunn av de herskende forhold var det ofte påtvunget og nødvendig, men likevel ga det verdier i livet som vi gjerne skulle bære med oss inn i den nye tid.

Vi tok oss bedre tid til hverandre. Det var ikke noe mer fritid. Arbeidsdagen var hardere og lengre. Men vi brukte mer av vår tid til å tenke på hverandre. Vi brukte mer av vår oppmerksomhet på å føle ansvar og forpliktelser overfor våre nære slektninger og våre venner. Vi delte mer av våre liv og ressurser.

Det er paradoksalt at vi kanskje må erkjenne at vi i vårt moderne samfunn til dels har sviktet de oppgaver som ligger innenfor dette medmenneskelige felt.

En slik erkjennelse må likvel komme , hvis vi skal ha mulighet til å gjøre noe med denne siden av vår tilværelse.

Det er ikke snakk om at vi skal privatisere omsorgen og ansvaret for hverandre. Vårt sosiale apparat og våre fellestjenester skal bygges videre ut. Men i tillegg til dette må vi aktivt søke å finne svar på hvordan vi skal greie å gjenskape et bedre grunnlag for kontakt, medmenneskelighet og omsorg i våre lokale samfunn.

Dette er ikke politiske oppgaver som kan løses gjennom økte utbetalinger. Det er spørsmål som er avhengig av menneskelige holdninger.

Nettopp det gjør denne oppgaven til en langt større utfordring enn de vi vanligvis står overfor i bl.a. sosialpolitikken. Jeg mener det er en viktig oppgave. Jeg mener det er en utfordring Arbeiderbevegelsen skal ta på seg.